

ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในสวนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต

นางสาว ดุชนี วินิจชัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0443-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION
OF SECONDARY SCHOOL STUDENT IN PROVINCIAL REGIONS

Miss Dutsanee Winitchai

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0443-7

ดุชนี วิจิฉัย : ทศนคติต่อการบริจาคโลหิตและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
 ในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต (ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR
 REGARDING BLOOD DONATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENT IN
 PROVINCIAL REGIONS) อ.ที่ปรึกษา : อาจารย์นายแพทย์อานนท์ วรียงยง, อ.ที่ปรึกษาร่วม :
 ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศนีย์ นุชประยูร จำนวน 100 หน้า. ISBN 974-17-0443-7.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการบริจาคโลหิต พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการ
 บริจาคโลหิตของ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,965 คน
 จากจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของภาคบริการโลหิตแห่งชาติจำนวน 4 จังหวัดคือ ชลบุรี นครราชสีมา เชียงใหม่ และ
 นครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามส่งไปโรงเรียนที่สุ่มเลือกได้ โดยทางไปรษณีย์ ระหว่างเดือน ธันวาคม
 พ.ศ. 2544 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ Mann - Whitney U - test และ
 Chi - Square test

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-23 ปี(ร้อยละ 87.5) มีน้ำหนักตัว
 เฉลี่ย 53.1 กิโลกรัม, ร้อยละ 85.3 ไม่มีโรคประจำตัว, ร้อยละ 13.8 เคยบริจาคโลหิต เหตุผลในการตัดสินใจ
 บริจาคโลหิตครั้งแรก คือช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ร้อยละ 96.7 และในกลุ่มนักเรียนที่เคยบริจาคโลหิต มีความตั้งใจ
 ที่จะบริจาคโลหิตเป็นประจำ ร้อยละ 37.6 ส่วนกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยบริจาคโลหิต มีความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิตเป็น
 ประจำเพียง ร้อยละ 8.5 จะบริจาคเป็นครั้งคราวร้อยละ 45.9 จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เคยบริจาคโลหิตและ
 ไม่เคยบริจาคโลหิตมีทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < 0.05$) และพบว่ามีความ
 แตกต่างกันในเรื่องพฤติกรรมเสี่ยง(ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต)เฉพาะเรื่องการมีเพศสัมพันธ์และการใช้
 สารเสพติด(การสูบบุหรี่ และ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < 0.05$) ส่วนการใช้ของ
 ใช้ร่วมกับผู้อื่น(ประเภทของมีคมและแปรงสีฟัน) และการเที่ยวสถานเริงรมย์พบว่าไม่มีแตกต่างระหว่างนักเรียนที่เคย
 บริจาคโลหิตและไม่เคยบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p > 0.05$) ยกเว้นในเรื่องการใช้มีดโกนร่วมกับผู้อื่น
 ที่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < 0.05$)

จากเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติผู้บริจาคโลหิตของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย พบว่า ร้อยละ
 24.2 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีคุณสมบัติที่บริจาคโลหิตได้ ดังนั้นการศึกษานี้แสดงให้เห็นแนวทางในการ
 จัดหาโลหิตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้นได้ จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ โดยสร้างแรงจูงใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับการ
 บริจาคโลหิต ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิต และรู้จักหลีกเลี่ยงจากพฤติกรรมเสี่ยงที่มีผล
 ต่อการบริจาคโลหิต

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
 สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน
 ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต..... อ.ดุชนี อ.วิจิฉัย
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... ทศนีย์ นุชประยูร

437 52205 30 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD : ATTITUDE / RISK BEHAVIOR / BLOOD DONATION / SECONDARY SCHOOL STUDENT

DUTSANEE WINITCHAI : ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION
OF SECONDARY SCHOOL STUDENT PROVINCIAL REGIONS. THESIS ADVISOR :

DR. ARNOND VORAYINGYONG, THESIS CO ADVISOR :

PROF.DR.THASSANEE NUCHPRAYOON, 100 pp. ISBN 974-17-0443-7.

The objective of this descriptive study was to evaluate the attitude and risk behavior regarding blood donation among 1,965 secondary school students. The study was conducted in 4 rural provinces where the Regional Blood Transfusion Services of the Thai Red Cross Society are located, i.e. Chonburi, Nakorn Ratchasima, Chiangmai, and Nakorn Srithamaraj. Data were collected through questionnaires, which were sent by mail during December 2001 to February 2002. Mann – Whitney U – test and Chi square test were used to test for their significance.

Most student were 16-23 years old of age(87.5%) with an average weight of 53.1 kilograms. 8.3% were in good health; 13.8% had past experience of blood donation; 96.7% gave blood by the expectation that blood will save other people 'live'. Among those who donated blood, 37.6% of them intended to become regular blood donor. Among those who had never donated blood, 8.5% of them intended to become regular blood donor in the future while 45.9% intended to donate blood occasionally. There were statistically significant difference between donated and never donated groups in risk behavior related to blood donation, especially sexual relation, smoking, alcohol consumption ($p < 0.05$). Other risk behavior except sharing used blades were not statistically significant different among those two groups ($p > 0.05$).

This study also showed that 24.2% of the secondary school students fulfil the national criteria for being blood donors. This group will become long last safe blood donors if more efforts would be done through the head of school mater's participation, more education on risk behavior and blood related diseases, the usefulness of blood donation and providing mobile blood collection at school regularly.

Department of Preventive and Social Medicine Student's signature.....
Field of study Community Medicine Advisor's signature..... *Arnonnd Vorayingyong*
Academic year 2001 Co-advisor's signature..... *Thassanee Nuchprayoon*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณา คำแนะนำต่างๆ และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์นายแพทย์อานนท์ วรยิ่งยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศนีย์ นุชประยูร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิฑูรศิริ ที่กรุณาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ และคำชี้แนะต่างๆ ขอขอบพระคุณ แพทย์หญิงรัชณี โอเจริญ ผู้อำนวยการศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการโลหิตทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆกับผู้วิจัยตลอดการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัยเวช นุชประยูร ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำในการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกัน และสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำ

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 18 โรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ และน้อง นิสิตปริญญาโท สาขา เวชศาสตร์ชุมชน สาขาอาชีวอนามัย เพื่อนๆ วช. 12 ทุกคน โดยเฉพาะ คุณธนิตา บุตรคล้ายที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา และคุณศุภรัตน์ เดชกำภู เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ-คุณแม่ พี่สาว และน้องชายที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
ดุชนี วินิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิด.....	5
นิยามเฉพาะของคำศัพท์ในการวิจัย.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	7
ปัญหาทางจริยธรรม.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความรู้เรื่องโลหิตการบริจาคโลหิตและโรคที่ติดต่อกับการรับโลหิต.....	8
ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิต.....	14
พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
รูปแบบการวิจัย.....	24
ระเบียบวิธีวิจัย.....	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
ส่วนที่ 1 การตอบกลับของข้อมูล.....	32
ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล.....	33

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ).....	
ส่วนที่ 3 ทศนคติและเปรียบเทียบความแตกต่างของทศนคติต่อการบริจาคโลหิต	37
พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต.....	
ส่วนที่ 4 อัตรากារบริจาคโลหิตและประสบการณ์การบริจาคโลหิต.....	48
ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบการบริจาคโลหิตกับพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยส่วนบุคคล.....	55
ส่วนที่ 6 การให้ระดับความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็น.....	65
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผลการวิจัย.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	81
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	81
รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	90
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	100

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของการตอบกลับแบบสอบถาม จำแนกตามจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของ ภาคบริการโลหิตแห่งชาติ และการสังกัดของสถานศึกษา.....	32
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	34
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย.....	38
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลายที่ให้ระดับทัศนคติเห็นด้วยปานกลางถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง และไม่เห็นด้วยถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งระหว่างนักเรียนที่เคยบริจาคโลหิตและไม่เคยบริจาคโลหิต.....	40
ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตและระดับ นัยสำคัญทางสถิติ กับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	41
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาค โลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	42
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการบริจาค โลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	44
ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการใช้ของใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีคมที่เกี่ยวข้อง กับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	46
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงด้านการเที่ยวสถานเริงรมย์ที่เกี่ยวข้องกับการ บริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	47
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	48
ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	49
ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เคยบริจาคโลหิต.....	51
ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของเหตุผลที่ไม่บริจาคโลหิต และความตั้งใจบริจาคโลหิต ในอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่เคยบริจาคโลหิต.....	54
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	55
ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติด และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	57

สารบัญ (ต่อ)

ญ

หน้า

ตารางที่ 4.16	เปรียบเทียบการบริจาดโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ของใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีคม และระดับ นัยสำคัญทางสถิติ.....	59
ตารางที่ 4.17	เปรียบเทียบการบริจาดโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ของใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีคม และระดับ นัยสำคัญทางสถิติ.....	60
ตารางที่ 4.18	เปรียบเทียบการบริจาดโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ ปัจจัยส่วนบุคคล และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	62
ตารางที่ 4.19	ร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระดับการให้ความสำคัญ ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริจาดโลหิต.....	65
ตารางที่ 4.20	ร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระดับสภาพความเป็นจริง ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริจาดโลหิต.....	66
ตารางที่ 4.21	ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญและต่อสภาพความ เป็นจริง จำแนกตามร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ให้คะแนน ในระดับมากที่สุด.....	67
ตารางที่ 4.22	ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญและต่อสภาพความ เป็นจริง จำแนกตามร้อยละของนักเรียนที่เคยบริจาดโลหิต และไม่เคยบริจาด โลหิตที่ให้คะแนนในระดับมากที่สุด.....	68
ตารางที่ 4.23	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคการจัดกิจกรรมบริจาด โลหิตในโรงเรียน.....	69
ตารางที่ 4.24	จำนวนและร้อยละของการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมบริจาด โลหิตภายในโรงเรียน.....	70

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
แผนภูมิที่ 2 การสุ่มตัวอย่าง.....	26

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย